

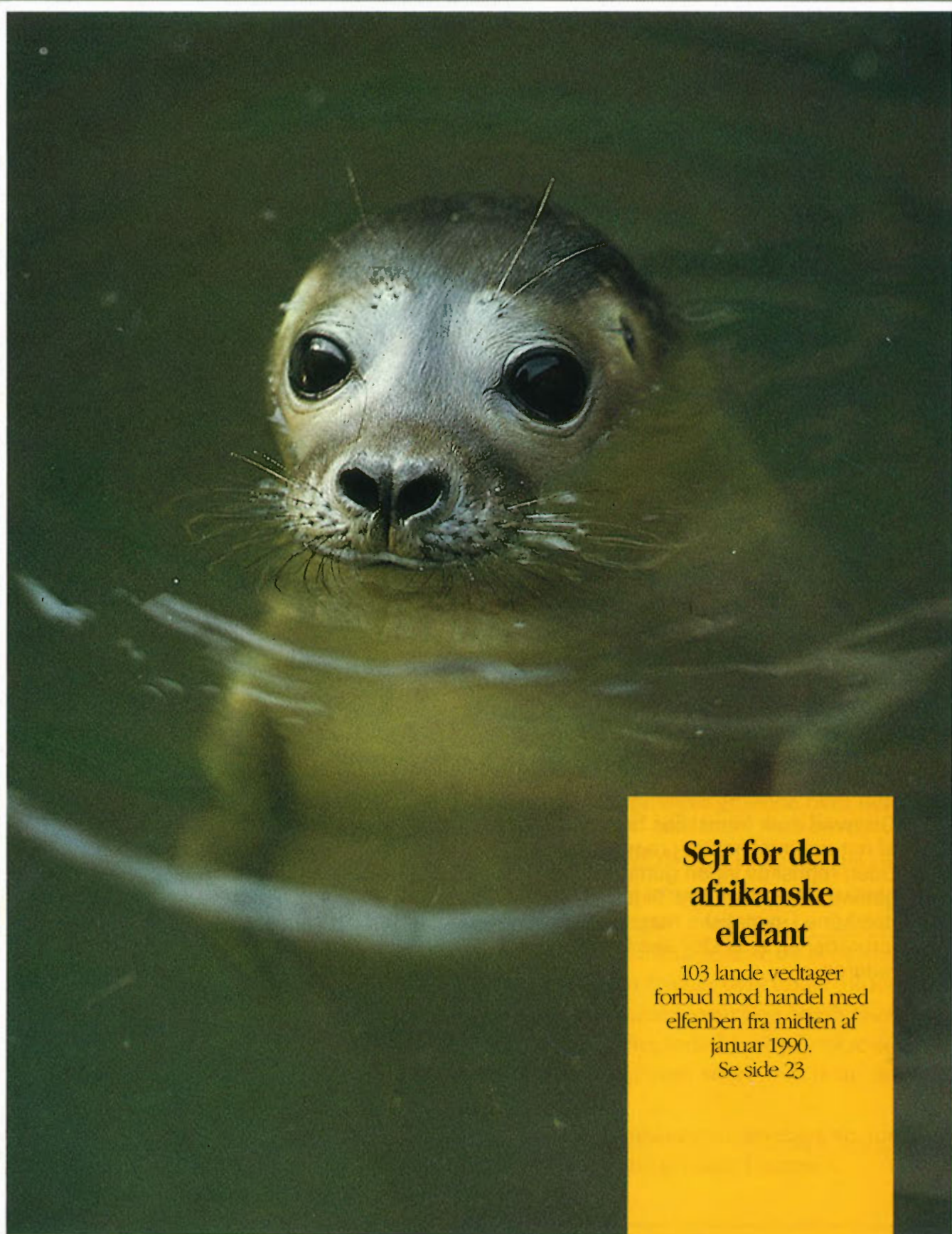
LEVENDE



NATUR

WWF

Nr. 4, december 1989



Sejr for den afrikanske elefant

103 lande vedtager
forbud mod handel med
elfenben fra midten af
januar 1990.
Se side 23

Hvad har et dækfirma med regnskoven at gøre?



Gislaved dæk fremstilles hovedsageligt af naturgummi hentet i regnskoven. Uden regnskov ingen gummi. Uden gummi bliver man nødt til at fremstille dækkene i syntetiske materialer, der forurener og er til stor skade for naturen.

Derfor støtter Gislaved regnskovens bevarelse. Der er naturligvis tusinde andre gode grunde til at bevare regnskoven. Vi kan kun tilslutte os dem alle. Det er nemlig mennesker, der fremstiller Gislaveds dæk. Mennesker, der også skal leve her på jorden.

Gislaved
– en naturlig kontakt til vejen.

Gislaved



Forsiden

Scælerne i de danske farvande er ved at komme sig efter sidste års scældød. Forskerne regner med, at scælerne i løbet af de kommende ti år vil være lige så talrige som før scældøden – der kostede omkring 60 pct. af dem livet. WWF Verdensnaturfonden har et scælprojekt, som giver forskerne ny viden om scælerne – læs om projektresultaterne på side 4.



Foto: Svend Tougaard

Det mener WWF Verdensnaturfonden:

Jorden forarmes

Jorden bliver fattigere. Hver dag mister kloden mindst en af sine kostelige dyre- og plantearter. Det er ligesom en bankkonto, hvor indehaveren hver dag hæver lidt af kapitalen.

Men til forskel fra bankkontoen, hvor man kan hæve til sidste dag, vil Jorden ikke eksistere som levende planet indtil den sidste art er forsvundet. Ingen ved, hvornår Jorden ikke kan holde den økologiske balance mere.

Vi er hele tiden med til at forarme vores planet.

Et eksempel: Indtil 1981 fandtes der i tusindvis af forskellige grønsagssorter i EF-landene. Men så besluttede man i EF at forbyde salget af grønsager, der ikke fandtes på EFs fællesliste. Med et slag forsvandt mere end 2000 – to tusinde – grønsagssorter fra EF-landene. De levede ikke op til EF-reglementet. Rationaliseringen betød en forarmning af det gen-materiale, der lå i at have så *mange* forskellige slags grønsager groende over hele Europa.

På samme måde er det gået med en lang række dyrearter. Vi bevarer kun de varianter, som vi har brug for lige nu.

Det er ikke nok at gemme frø af de forskellige plante-arter i gen-banker dybt under jorden. Planterne skal gro i deres naturlige omgivelser, så de kan ændre sig efter forholdene på voksestedet. På den måde vil naturen sørge for, at de stærkeste overlever.

Ellers er bankkontoen en dag tom. Jorden vil ikke længere være en oase i rummet. ■



Foto: R. Bjerregaard/WWF

Vor dejlige Jord

Der kunne være så dejligt på Jorden – men vi er i fuld gang med at ødelægge den. Vi trækker i virkeligheden tæppet væk under vores egen eksistens, når vi udrydder plante- og dyrearter for fuld tryk i disse år. Læs om nogle af konsekvenserne af denne masse-udryddelse i artiklen på side 12.

Indhold:

De danske sæler	4
En arv til WWF	9
Regnskoven	10
Dejlig er Jorden	12
Noter om WWF	18
Naturnoter	21
Brevkassen	22
Elefanternes fremtid	23
Derfor støtter jeg WWF Verdensnaturfonden	24

Levende Natur

Tidsskrift for international naturbevarelse

Udgivet af
WWF Verdensnaturfonden
Ryesgade 3 F
2200 København N
Tlf. 35 36 36 35

Ansvarshavende redaktør
Vibeke Skat-Rørdam

Redaktion
Anne-Marie Mikkelsen (DJ)
Lic.scient. Tommy Dybbro

Grafisk produktion
Johnsen og Johnsen a-s

Lay-out og tilrettelæggelse
Per Zornig

Levende Natur er trykt på miljøvenligt papir
ISSN 0108-7991



Årets gode nyhed: De danske sæler har det godt igen

Sidste års sældød, der kostede godt 60 pct. af de danske sæler livet, er heldigvis et overstået kapitel. De stærkeste overlevede, fik stærke unger – som også har overlevet de kritiske sommer- og efterårsmåneder – og i dag må man konstatere: De danske sæler har det godt igen

Af Anne-Marie Mikkelsen

Havets rolige overflade brydes pludselig af et mørkt, rundt hoved. Et par store, sjælfulde øjne kigger nysgerrigt direkte på båden med mennesker, der endnu ikke har fået øje på noget som helst. Sælen, for sådan en er det, nærmer sig forsigtigt. Årvågen, parat til at forsvinde i havets dyb, nærmere og nærmere. Så får menneskene i båden øje på sælen. De peger, råber »Se« med høj rost – og så er sælen borte.

Sådan oplever mange mennesker sæler i danske farvande. Sælerne, der har været fredet siden 1976, er ikke så sky mere. Især de unge sæler er nysgerrige. Hvis man opholder sig i nærheden af en sandbanke, hvor sælerne holder til, kan man let blive

Sælerne er specielt sårbare overfor forstyrrelser, når de har små unger, der er helt afhængige af moderens mælk for at overleve.





Foto: Sverre Tougaard



udsat for en »inspektion« af dens karakter.

Jamen, er der da overhovedet flere sæler tilbage i de danske farvande efter sidste års massive sygdomsangreb? Vist så, er svaret fra sælforskerne. Allerede i år er sælbestanden vokset igen, og optimisterne regner med, at de har indhentet det tabte terræn i løbet af de næste ti år.

Se på sæler

Der er godt 3500 spættede sæler i de danske farvande. 900 holder til i Vadehavet, 600 i Limfjorden, 160 i Østersøen og 1900 i Kattegat. Tallene er ca-tal. På kortet kan du se de steder, hvor sælerne yngler og går op på sandbanker for at hvile sig og slikke solskin.

– Der er intet i vejen for, at interesserede kan se på sælerne, siger WWFs sælekspert, Svend Tougaard, der især arbejder med Vadehavets sæler. Det skal bare gøres på den rigtige måde. Sæler er sky dyr – selv nu snart 15 år efter fredningen – og derfor skal sælkiggeri ske med forsigtighed.

– Men opfører man sig rigtigt i nærheden af sælbankerne, kan man komme hjem med en fantastisk naturoplevelse uden at have forstyrret sælerne.

Det synspunkt deler Svend Tougaard med Ebbe Bøgebjerg, Vildtbiologisk Station.

– Sæler er tiltrækkende dyr, og lader man dem blot i fred i de måneder, hvor de yngler og ungerne er små, kan man let dyrke »sæl-turisme«, siger Ebbe Bøgebjerg.

Trusler mod sæler

Da sældøden sidste forår rasede, var aviserne fulde af dommedags-beretninger, der tog som udgangspunkt, at forureningen var årsagen til sygdommen, at



Foto: Ebbe Bøgebjerg

Der findes også gråscæler i Danmark. De er noget større end de spættede sæler – og de yngler ikke i danske farvande.

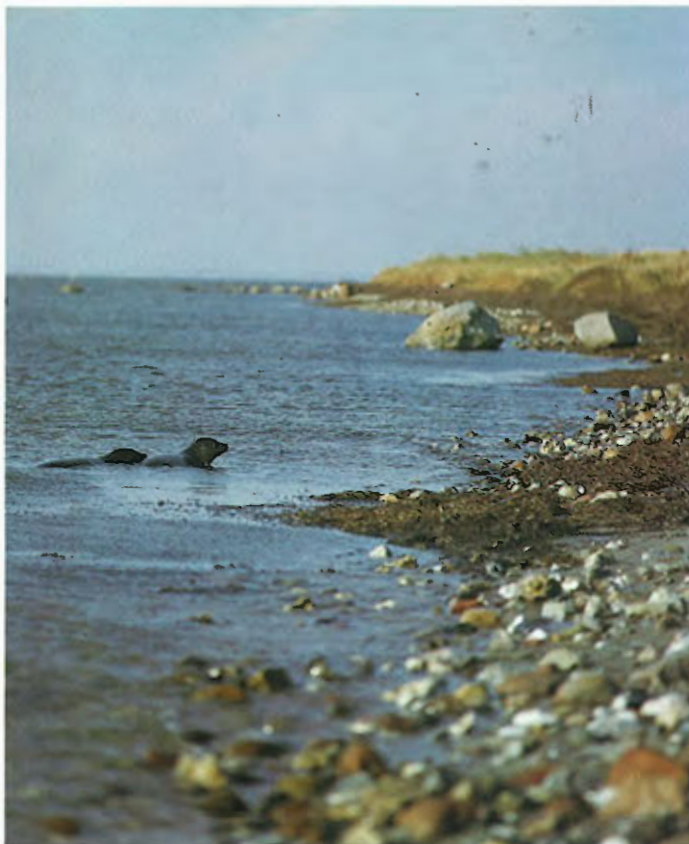


Foto: Svend Tougaard

Sælerne har brug for fredelige kyststrækninger, sandbanker m.m., hvor de kan gå op på land og føde deres unger og sole sig.

forureningen havde nedbrudt sælernes naturlige modstanddygtighed og dermed var indirekte årsag til, at sælerne døde, og at sældøden kun var begyndelsen til enden: Mennesket stod som de næste på listen.

– Sygdommen var en virus-sygdom, og der er intet der tyder på, at den var menneske-skabt. De stærkeste sæler overlevede og har givet deres egenskaber videre til afkommet. Resultatet vil blive en sund og stærk sælbestand. Man kan godt sige, at den slags sygdomsangreb er naturens måde at luge ud på, siger Svend Tougaard.

– Det virker måske brutalt og uvenligt at se sådan på det, men hvis man virkelig vil gøre noget for at bevare naturen – og i dette tilfælde sælerne – er man nødt til at være usentimental. I naturen overlever de stærkeste, og selv om vi kan have mistanke om, at antallet af døde sæler måske var højere, fordi havmiljøet er belastet af forurening, så gælder princippet alligevel: De stærkeste individer har overlevet, og dermed har naturen valgt de eksemplarer ud, som kan klare det mere belastede miljø.

Ebbe Bøgebjerg tilføjer, at forureningen på længere sigt godt kan gå hen at blive en trussel mod sælernes fremtid i danske farvande.

– Men heldigvis viser de seneste undersøgelser af havforureningsgraden, at der er ved at ske en svag forbedring, og det er jo også godt for sælerne, siger Ebbe Bøgebjerg.

Sælalier

Flere steder i Danmark er der sælalier, hvor sæler, der er blevet fundet »forladte« på stranden – de såkaldte hylere – bliver indleveret og lever en tilværelse i fangenskab. Her studeres de af



*Når sælerne hviler sig på sandbankerne,
løfter de hele tiden hovedet for at se om nogen fare
nærmer sig. Hvis alt ser roligt ud, sænker de
hovedet igen. Men hvis der er fare på færde,
søger de hurtigt ned i havet igen.*



Foto: Svend Tougaard

forskere – og nydes af tusindvis af turister.

– Vi har naturligvis lært en masse om sælernes adfærd i sælarierne – men dyrene er selvfølgelig stærkt præget af, at de befinder sig i fangenskab, siger Svend Tougaard, der har stået for sælariet i tilknytning til Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg siden det blev oprettet i 1970'erne.

– Vi har bl.a. fundet ud af, at de

ægte hylere – dvs. sælunger, der vitterlig er forladt af deres mødre – ofte er svagelige individer, der f.eks. er født af førstegangsmødre eller af svage mødre, og som sådan er sorteret fra af naturen.

Den anden gruppe hylere, som bliver indleveret til sælarierne, er unger, som ikke er forladte, men hvor moderen holder sig borte, fordi der er mennesker i

nærheden – som venter på, at moderen skal dukke op, så de kan se, at ungen ikke er forladt!

– Derfor siger vi til folk, at de skal skynde sig bort, hvis de får øje på en »forladt« sælunge. Det er langt det bedste, siger Svend Tougaard.

Fiskerne og sælerne

Der har været luftet mange syns-

punkter omkring forholdet mellem kystfiskerne og sælerne. I sagens natur er de to parter konkurrenter om de fisk, der holder til i de indre farvande, og det har da også i tidens løb givet anledning til en del skærmydsler.

– Det kan nok ikke være anderledes, siger Ebbe Bøgebjerg. Men heldigvis har fiskerne en god forståelse for problemets karakter, og de giver såmænd



gerne plads for sælerne, bare de ikke ødelægger deres fangst eller redskaber.

– Selvfølgelig kan der være tilfælde, hvor en sæl specialiserer sig i ruse-fiskeri, dvs. ødelægger ruserne for at få fat i indholdet, men så kan fiskeren få tilladelse til at aflive dyret. Det er nemlig i næsten alle tilfælde et bestemt individ, der får denne forfærdige vane. Det er også vigtigt at få dyret fjernet, inden der er andre sæler, der får lært, hvordan man skaffer sig et let måltid.

– Som regel opstår der ellers kun problemer, hvis fiskerne sætter deres fangstredskaber op i nærheden af ynglepladserne, fortæller Ebbe Bøgebjerg. Sælerne jager de fisk, der er til stede – og det er jo som regel de fisk, der er flest af. Ofte er det fiskearter, der ikke interesserer fiskerne. Derfor er det sjældent, at fiskerne opfatter sælerne som de helt store syndere.



Plads til sæler

Er der plads til sæler i de danske farvande i fremtiden? Eller må vi se i øjnene, at også disse dejlige dyr skal forsvinde ud af vores natur?

– Det er ganske enkelt en politisk beslutning, mener Svend Tougaard. Hvis vi ønsker sæler som en del af vor hjemlige fauna, skal vi nedsætte forureningen af havet, sørge for godt beskyttede reservater, hvor sælerne har fred i yngletiden, og lade være med at drive jagt på dem.

– Vi ved i dag så meget om sælerne – og takket være WWF Verdensnaturfondens projekt Vadehavets Sæler får vi hele tiden ny viden – at vi stort set selv kan bestemme, hvor mange sæler vi vil gøre plads for.

– Sælerne er en del af den traditionelle danske fauna. Lad os sørge for, at den rigtige politiske beslutning bliver truffet – for hvem har ikke lyst til at se sælerne boltre sig i deres rette element, vort hjemlige hav? ■



Foto: Ebbe Bøgebjerg

De ser jo uægteligt uimodståelige ud, sådanne nyfødte sælunger. Men man skal lade dem ligge. Hvis de er forladte, er det svage individer, som naturen har sorteret fra. De vil ikke kunne overleve i naturen – og det betyder i bedste fald en eksistens i et sælarie.

Hvis du vil se på sæler i naturen, skal du følge disse regler:

– Nærm dig forsigtigt sælerne. Ingen pludselige bevægelser. Sælerne løfter hovedet og kigger sig omkring med få minutters mellemrum. Hvis de ikke falder til ro ind imellem, er du for tæt på. Træk dig forsigtigt tilbage.

– Hold dig fra sælbankerne i yngletiden, dvs. fra begyndelsen af juni og til midten af august. Ungerne skal have fred til at die, og det får de ikke, hvis moderen skræmmes væk af mennesker.

– Tag en god kikkert med – så behøver du slet ikke komme så tæt på sælerne.

– Hvis du er i båd i et område, hvor der er sæler, så prøv at synge eller spille dæmpet musik. Sæler er som sagt nysgerrige, og især ungsæler er kendte for at nærme sig, hvis de ser eller hører noget, som er usædvanligt. Men husk – ingen pludselige bevægelser, så forsvinder sælen igen.



Foto: John Newby/WWF

Vi arver ikke Jorden fra vore forældre, vi låner den af vore børn.

En uventet arv er en dejlig saltvandsindsprøjtning, som gør det muligt at komme i gang med nye projekter hurtigere, end vi havde regnet med. Og det er altid en stor tilfredsstillelse, for vores projekter er ofte rettet mod truede dyr, planter eller miljøer, som er stærkt truede, siger generalsekretær Vibeke Skat-Rørdam.

I sidste øjeblik

– Det gælder f.eks. det projekt, vi samler ind til i øjeblikket. Det går ud på at beskytte de sidste rester af den vestafrikanske regnskov, som ligger i nationalparken Taï i Elfenbenskysten. Området er uvurderligt, fordi der her lever hundredevis af dyre- og plantearter, som ikke findes andre steder i verden.

– En arv til WWF Verdensnaturfonden er med til at sikre fremtiden. Det har mange indset. Selvfølgelig er det godt, at der er nogen, der tænker på de herreløse katte og hunde, og det er der også mange, der gør. Men vi tænker på alle de dyr og planter, der findes på Jorden. Det er da også begrundelsen for, at

En arv til WWF er en hånd til fremtiden

En arv giver WWF mulighed for at sætte redningsaktioner igang

mange testamenterer deres formue helt eller delvist til WWF Verdensnaturfonden, tilføjer Vibeke Skat-Rørdam.

Derfor arv til WWF

Konsul Børge Hansen – formand for WWFs udvalg for arv og fonde – er en af dem, som har betænkt WWF i sit testamente.

– Det var sent, vi fandt ud af, at

vor Jord er ved at være nedslidt. WWF har været klar over problemet lige fra begyndelsen, og fonden har altid gjort et stort og målrettet arbejde, siger konsul Børge Hansen, der har gjort en stor indsats for WWF gennem mange år.

– Fremtiden er det vigtigste. Den skal sikres til glæde for vores børn/børnebørn og olderbørn, og det mener jeg gøres bedst ved at støtte WWF Ver-

densnaturfonden, slutter konsul Børge Hansen.

– Selvfølgelig er der mange institutioner, der beder om penge. Men vi adskiller os fra de fleste ved at være registreret som international hjælpeorganisation. Det betyder, at arv til fonden kun belægges med 12% arveafgift, forklarer Vibeke Skat-Rørdam.

Men WWF Verdensnaturfonden adskiller sig også på anden vis. – Ved at tænke globalt. WWF arbejder for, at Jorden også i fremtiden skal være en frugtbar planet med masser af liv. Men for at sikre dette, må der gøres en stor indsat nu, og det kræver mange penge. Derfor er en arv – stor eller lille – altid en kærkommen hjælp til vores arbejde med at bevare verdens naturområder og ressourcer, slutter Vibeke Skat-Rørdam.

Advokatbistand

Hvis du er interesseret i at vide mere om, hvordan man opretter et testamente, kan du tale med din advokat eller få en gratis og uforpligtende snak med WWF Verdensnaturfondens advokat.



Jordens grønne guld: Regnskoven

Ingen steder på Jorden findes der så store rigdomme som i regnskoven. Og det er vel at mærke rigtige rigdomme. Mad som mennesker og dyr kan fylde maverne med og medicin til at helbrede kroppen med. Regnskoven er Jordens grønne guld

Af Anne-Marie Mikkelsen

Med en mægtig knagen og bragen styrter et af regnskovens træer om. Motorsavene tier. Træet har knækket og ødelagt masser af små træer og buske i sit fald, og hvor det før stod og kastede skygge, er der nu åben himmel. Endnu et stykke regnskov i Afrika er åbnet.

En lille dværghjort misser med øjnene i det skarpe lys og trækker sig tilbage til den resterende skovs beskyttende plantedække. Et øjeblik efter lugter den røg: Nogle mennesker er ved at brænde et stykke regnskov af, så de kan bruge jorden til dyrkning. Dværghjorten flygter dybere ind i skoven.

Et øjeblik efter brager det atter i skoven: En af Afrikas sidste skovelefanter trænger gennem skoven på flugt fra en flok krybskytter, der er ude efter dens stød-tænder. Den lille hjort flygter atter – men nu begynder det at knibe for den at finde et sted at flygte hen.

Der er ikke mere uforstyrret skov at være i. Dværghjorten, der kun findes dette ene sted i hele verden, har ikke længere et sted at leve, og derfor dør den. Og da den er den sidste af sin art, er arten hermed uddød. Vi har udslettet endnu en dyreart.

Tai National Park

Det er selvfølgelig kun et eksempel. Men det er et realistisk eksempel, og selv om den lille dværghjort i Tai National Park, som historien tænkes at foregå i, stadig lever i bedste velgående, har den måske ikke langt igen.

Tai National Park ligger i Elfenbenskysten i Vestafrika, og det er en af de største sammen-

Når et træ falder omkuld i regnskoven, bliver det straks omsat og indgår i skovens økosystem. Regnskovens rigdomme er planterne. Her et kig ned af Hana floden i Tai National Park.

hængende regnskove, der er tilbage i Afrika. Den er også en af de mest arts-rige skove i verden. Af de 1300 højere plantearter i området er de 150 endemiske – dvs. at de kun findes i Tai og ingen andre steder på Jorden.





Det samme gælder en lang række fugle og pattedyr. Bl.a. den lille dværgbjort, Jentinks dværgbjort. Området blev gjort til nationalpark i 1972 og det står opført på UNESCOs liste over Verdensarv-områder.

Redningsplan

Men selv om Tai har været fredet i 17 år, står området alligevel i fare for at blive ødelagt. De omkringboende mennesker æder sig langsomt ind på skoven, krybskytterne går på jagt, den illegale minedrift efter guld og andre ædle metaller foregår næsten uhindret og træerne fældes for at blive brugt til husbyggeri og brændsel og for at skaffe plads til agerbrug.

Derfor har WWF Verdensna-

turfonden sammen med myndighederne i Elfenbenskysten startet et projekt, der skal sikre dette enestående område for fremtiden.

Projektet omfatter en forvaltningsplan, der skal sikre at området beskyttes samtidig med, at de mennesker, der bor i og omkring Tai får mulighed for at leve der, uden at skoven ødelægges.

Planen omfatter:

- En effektiv afgrænsning af nationalparken
- Oprettelse af vagtpatruljer, der skal beskytte skoven mod krybskytteri, fældninger, minedrift m.m.
- Uddannelse af lokalbefolkningen, så de kan udnytte skoven uden at ødelægge den



Foto: Claude Martin/WWF



Foto: Barbara

Nogle af afrikas sidste skovelefanter findes i Tai National Park

Hjælp regnskoven og Projekt Tai

Regnskoven er hjemsted for over halvdelen af alle Jordens dyre- og plantearter. I øjeblikket udrydder vi 1 dyre- og planteart i timen. Årligt fældes der regnskov, der svarer til 3 gange Danmarks størrelse.

Det er ikke for sent at gribe ind og få standset denne ulyksalige udvikling – endnu. Men det haster. WWF Verdensnaturfonden har taget adskillige initiativer for at redde værdifuld regnskov i de lande, hvor der er regnskov.

Et af projekterne er Tai National Park, som er et af de sidste større regnskovsområder i Vestafrika. WWF har udarbejdet en redningsplan for nationalparken. En redningsplan, der kan sikre området for fremtiden.

Men det koster penge – mange penge. Vær med til at sikre Tai National Park. Benyt venligst det vedhæftede girokort, send pengene på check

eller på giro 5 00 20 01. Mærk kuvert eller girokort TAI National Park.

PS. Som tak for bidrag på 100 kroner eller derover får du et badge med teksten «Hjælp regnskoven – red Tai National Park». Hvis du støtter med 500 kroner eller derover, får du en flot T-shirt med samme tekst. T-shirten fås i fire størrelser – på girokortet kan du sætte mærke udfor den størrelse, du ønsker.

Gaver og bidrag til WWF kan trækkes fra i den skattepligtige indkomst (jfr. ligningslovens paragraf 8A) Husk at skrive dit medlemsnummer på girokortet – nummeret står bag på bladet.

Tak for hjælpen.



Dejlig er

Verden er rig, broget d
for time bliver vor levende natur fattig
Det skyldes ikke mindst, at m

Af Jens Jørg



Jorden

mangfoldig. Men time
mere gråtonet og ensformig end førhen.
nesket ødsler med ressourcerne

Kjærgaard

Foto: Lone Eg Nissen/WVF





Somme tider gør vi det for at få en øjeblikkelig profit. I andre tilfælde blot for sjov: Vi solder med samme glade enfoldighed som fulde langtursmatroser på landlov.

FNs generalforsamling vedtog i 1982 en smukt klingende erklæring, der kunne kaldes Naturens Frihedsbrev. *Enhver form for liv er ehæstænde og skal respekteres uanset dets værdi for mennesket.* Og dog mener mange folkeslag og deres regeringer at have ret til at forbruge uden at tænke på, at regningen skal betales af vore efterkommere – i alle led.

En farlig udvikling

Nogleord i den videnskabelige debat er »Tabet af den biologiske diversitet«, »Genetisk erosion« og »Den skrumpende genpulje«. Sagt på jævnt dansk: Vi er blevet stadig mere sårbare i takt med eksproprieringen af de vilde dyr og planters levesteder og forædlings af husdyr og nyttevækster. Den grønne revolution har ikke udelukkende været til velgignelse.

De nye højtydende afgrøder er gode. Men det kan gå grueligt galt, sygdomme og insektangreb spredes som en løbeild, netop fordi alle planter på marken er ensartede, som snydt ud af næsen på hinanden. Der er ingen varianteter med naturlig modstandskraft.

Vejen frem er klar. Landbrugets visioner kan opfyldes, men kun, hvis vi bevarer de levesteder, hvor vilde arter trives.

Problemet vil blive større i fremtiden, hvis drivhuseffekten virkelig får klodens temperatur til at stige flere grader – og ændrer nedbørsforholdene til ukendelighed. I så fald må planteavlerne hente råstoffet til deres forædlingsarbejde i genbankerne. For ude i naturen er der jo ophørsudsalg for mange arter og varianter, der kunne have beriget os.

Nordisk genbank

I den skånske universitetsby Lund, finder vi den nordiske bank, hvis fornemste opgave er at sikre landbrugets og havebrugets plantegenetiske ressourcer. Al den forskellighed vi har kastet



De gyldne løveaber blev reddet på målstregen: For kun 10 år siden var der kun godt 100 tilbage i hele verden – i dag er der omkring 500.

vrag på i det daglige, men kan vise sig nyttig i det fremtidige forædlingsarbejde.

Over i Lund har forskerne frø af de allerfleste gamle landracer på køl. Rug, hvede, havre, byg og fodergræsser fra Danmark, Norge, Sverige og Finland ligger i et langt tørt vinterhi med minus 20 grader.

Planteforskere kan også rekvirere gamle roer, ærter og andre bælgplanter, som venter på at få en renæssance. For ikke at tale om jordbær og stikkelsbær – og frugttræer som kirsebær, blomster, æbler og pærer, der ikke rigtig egner sig til fro-formering. De bliver podet. Man bruger selvsagt også den forfinede meristem-teknik, hvor skudspidser af moderplanten giver hundreder af nye, men ganske ensartede stiklinger eller aflæggere.

Men sæt nu, at den nordiske genbank rammes af strømsvigt? Det er usandsynligt, men dog ikke helt umuligt, og derfor har forskerne lagt dubletter af alt det uerstattelige materiale i naturens eget

Strandkålen er en typisk vild stamform til en kultiveret plante: Hårdfør med stor modstandskraft overfor sygdomme.

køleskab. Frø gemmes i en forladt kulmine på Svalbard, hvor temperaturen året rundt ligger på 3,7 minusgrader. Dette sikkerhedslag er helt uafhængig af elektricitetsforsyningen.

Genbanken har ikke ubegrænset lagerkapacitet og må prioritere sin indsats. Interessen samler sig især om nytteplanter fra Nordens landbrug og havebrug. Resten af floraen må andre tage sig af.

Vi har et medansvar

– Vi føler medansvar og en af vo-

res fornemste opgaver er netop at bevare de vilde planter, ikke bare som øjenlyst, men også til brug i forskningen og undervisningen, siger professor Ole Hamann, der i sommer blev direktør for Botanisk Have i København.

Den botaniske have i København fik i fjor takket være gaver fra den private Veluxfond et vævskultur-laboratorium, som mestere meristem-teknikken og kan gemme de spæde plantespirer ved meget lave temperaturer.

Det er adjunkt Peter Krogstrup særlige domæne. Han ar-





bejder bl.a. med mikroformering og kryopræserving (nedfrysning) af nordiske planter, og dette arbejde kan blive et element i en fremtidig genbank, påpeger Ole Hamann.

Botanisk Have er stærkt engageret i forskning omkring træerne på Mascarenerne, det vil sige øerne Mauritius, Rodrigues og Reunion m.fl., som ligger i Det Indiske Ocean nær Madagaskar.

Lysegrønne øer

Danske forskere kan vitterligt gøre øerne lysegrønne med stik-

linger af rodrigueske skovtræer, som næsten er forsvundet fra den vilde natur.

I flere år har WWF Verdensnaturfonden støttet et projekt, der sigter på at beskytte og bevare den hjemmegroende plantevækst på Rodrigues. Karen Thinggaard, botanikstuderende på Københavns Universitet, blev udsendt som frivillig og fik kortlagt en stort set ukendt flora i de alt for små naturreservater. Nogle træer var næsten udryddede, der stod blot tre-fire overstandere tilbage, de sidste af deres art i hele verden. Karen

Thinggaard sendte frø hjem, de spirede og blev så brugt som moderplanter til meristem-formering.

Det blev til små træer i slægt med ibenholt og hibiscus.

WWF og EF

Sideløbende med WWFs projekt er vandforsyningseksperten, betalt af EF, godt i gang med at undersøge, hvordan Rodrigues atter kan få skove. Genetableringen af vegetationen er en nødvendighed. Problemet er blot, at disse forstfolk stort set er ligegla-

de med, hvad der bliver plantet. Hovedsagen er, at det går hurtigt.

Der er altså en vis risiko for, at Rodrigues får nyplantet australske eucalyptus, som kan buldre op i en fart, og ikke akacier, ibenholt og hibiscus med rødder i øens egen fortid.

– Under alle omstændigheder har vi lært meget af pilotprojektet på Rodrigues. Det viser, at botaniske haver kan gøre en stor indsats for bevarelsen af tropiske vækster, som ikke kan gemmes hen i genbankernes frostboxe. Frø fra mange af planterne i regnskoven tåler ikke kulde og mister under alle omstændigheder spireevnen i løbet af forbløfende kort tid. De har ikke haft brug for at udvikle de egenskaber, som alle nordiske vækster får i arv.

Mumiehvede er fup

I genbankernes kulde kan frø bevare deres vitalitet i hundreder af år. Langt længere end i naturen. Tro ikke på historier om mumiehveden, som blev fundet i Faraos gyldne grav, dybt inde i en pyramide.

– Det er en skæg historie, men fup, fastslår professor Hamann. Rekorden for bevaret grokraft er formentlig dansk. Søren Ødum fra Arboretet i Hørsholm har dyrket spergel og hvidmelet gåsefod af ukrudtsfrø, som blev afdekke ved åbningen af en ca. 1700 år gammel jernaldergrav. Frøene havde ligget godt beskyttet under optimale forhold, iltfrit og køligt.

Ole Hamann følger med dyb bekymring den forarmning af naturen, som står på i øjeblikket. Vores ødsle generation får næppe et godt skudsmål.

Uorden i vejrmaskinen

Der synes at være uorden i Jordens vejrmaskineri, en løbsk drivhuseffekt kan hurtigt ændre klimaforholdene og dermed og-

Moskusoksen er ikke egentlig truet af udryddelse, men den er sårbar, og derfor gør de zoologiske haver i verden meget ud af at føre stambog over de enkelte dyr, så der ikke sker indavl.



Foto: Biofoto



Foto: Willy Hansen/WWF

Karen Thinggaard med en samling af truede, endemiske planter fra Rodrigues, som hun har været med til at redde.

så magtbalancen mellem nord og syd, øst og vest.

Det er godt, at vi har bevaret reservater med tropisk regnskov som store øer i kulturlandskabet, men hvad nu, hvis klimaet bliver varmere og mere tørt over de næste 100 år. Planter kan ikke flytte sig, og dyrenes gamle vekslers og vandringsveje er forsvundet.

I takt hermed bliver det nødvendigt at lægge landbruget og skovbruget om, vi får brug for helt nye sorter, og måske skal råmaterialet, de ønskværdige arvelige egenskaber, findes i en genbank.

Genetisk erosion

– Hvis den genetiske erosion, som er godt i gang, fortsætter med stadig stigende tempo, er der ingen anden udvej, skrev Omar Sattaur forleden i det britiske videnskabelige tidsskrift »New Scientist«.

I 1970 indsamlede Jose Esquinas-Alcazar, ekspert fra FNs landbrugsorganisation FAO, godt 300 forskellige melonsorter på en rejse i Spanien. I 1973 ville han hente en ny forsyning af frø fra 10 af arterne, men tre var allerede forsvundet, og en fjerde blev reddet i yderste øjeblik. Gårdejererne ville flytte til byen og havde opgivet sine marker.

EF-regler bestemmer, hvor meget en agurk må krumme, og

de forbyder også salget af planter, der ikke står på en fællesliste. 2000 navngivne sorter forsvandt, da bestemmelsen blev indført i 1981, mange af dem var lokale varianter, som aldrig var blevet ordentlig undersøgt og bedømt. Alan Gear, leder af Henry Doubleday Forskningscentret i Warwickshire, sagde til »New Scientist«, at rationaliseringen blev gennemført på lurenkik, uden hensyntagen til smag, næringsværdi og evnen til at modstå sygdomme og insektangreb.

Farvel til arktiske dyr

– Isbjørnen, hvalrossen, sælerne og mange andre arktiske dyr vil forsvinde med havisen, hvis gennemsnitstemperaturen i polarmråderne stiger nogle få grader, siger Vera Alexander, leder af Havforskningsinstituttet på University of Alaska i Fairbanks.

Hvis det arktiske ocean bliver åbent året rundt, vil dette i sig selv bidrage til opvarmningen af verdenshavene. Det mørke hav opsuger varme, i modsætning til den hvide is, som kaster Solens

stråling tilbage til rummet.

Polarhavet spiller en langt mere vital rolle i naturens husholdning, end man umiddelbart må tro ved en optælling af livsformer. Algerne på undersiden af vinterens isdække er basiskost i en lang fødekæde. De bliver ædt af små krebsdyr, som bliver ædt af fisk, der igen mætter havfugle og sæler.

Zoo fører stambog

Zoologisk Have i København fører på tredje år stambog over de 200 moskusokser, som holdes i fangenskab rundt om i verden. Det er et led i internationalt samarbejde om at sikre en livskraftig, selv bærende bestand.

– Vi har fået en vis magt over, hvordan moskusokserne i den store pulje føres sammen, siger stambogsføreren Bengt Holst.

– Det er slut med at købe og sælge dyrene, som formentlig kunne indbringe mindst 80.000 kr. pr. mule. I stedet bytter vi og låner ud til hinanden ud fra vort kendskab til deres adfærd og genetiske baggrund.

Disse undersøgelser sker selv-

sagt i tæt samarbejde med de biologer, som følger de vilde og halvtamme flokke i ødemarkerne højt mod nord. For eksempel de 1400 dyr i Vestgrønland – og de små 100 moskusokser, der går omkring i en vældig indhegning ude i Alaskas tundra, nærmest ekstensivt husdyrhold.

– De zoologiske haver spiller en væsentlig rolle i redningsarbejdet, kommenterer direktør Bent Jørgensen. Det er en frygtelig tanke at skulle leve i en verden, som kun har plads til rotter og mus, lus og lopper.

Haverne har haft fantastiske avlsresultater med sneleoparder og tigre, men mere imponerende er det, at de bittesmå gyldne løveaber blev reddet fra udslettelse. For en halv snes år siden var der højst 100 tilbage i hele Amazonas, plus nogle få som levede i fangenskab uden lyst til at føre slægten videre. Men så blev al viden samlet i en pulje, og i

En kornmark består af fuldstændig genetisk ens planter. Et sygdomsangreb vil brede sig som en steppebrand.



Foto: Lorie E. Nilsson/WWF



Foto: Biofoto

Alle arabiske oryxer i verden stammer fra kun syv dyr. Det er et særdeles lille grundlag for at opformere en art. Men det er lykkedes.

dag ved vi, hvordan aberne skal stryges med hårene. Bestanden bag tremmer er vokset til 500 dyr og knap hundrede er allerede sat ud i jungle-reservater.

Den europæiske bison er et godt eksempel på, at en art kan reddes ved kyndig pleje, selv om der blot er en snes individer tilbage. I dag er der 3-4000 dyr i zoologiske haver og dyreparker, og et antal er sat ud i Polen og andre steder, hvor de lever så vildt og naturligt, som det er muligt i nationalparker.

De zoologiske haver prøver på den måde at bevare nogle dyrearter for fremtiden. Det er ikke kun planterne, der har deres egen genbank. ■

Ærefrygt for livet

Vi mister en del af vor mentale frihed og vore handlemuligheder, hver gang en dyre- eller en planteart forsvinder uigenkaldeligt, for ikke at tale om odelæggelsen af et helt økosystem. Vi er på kollisionskurs med Naturen. Det mener højskoleforstander, dr. theol. Ole Jensen, medlem af Det Ethiske Råd.

Ole Jensen har på talrige kurser og møder talt om behovet for at opstille etiske retningslinier for menneskets kultivering af den vilde natur.

– I dag er det sådan, at børn ikke gider sætte tænderne i den skæve gulerod fra bedet i baghaven eller det plettede, hjemmeavlede æble. De er pr. definition ulækre, ligegyldigt hvor godt de smager. Moderne børn synes, at æbler skal ligne kuglerunde industrielle kunstprodukter, sprøjtelakeret med grøn plastic og påført syntetiske duftstoffer. Men denne indstilling er unaturlig, ja rent ud sagt pervers, siger Ole Jensen.

– Et af vore mest fortrolige husdyr, svinet af dansk landrace, kommer i stigende grad til at ligne en dansker. Dette være sagt som en vittighed med en solid kerne af sandhed!

– Lad os ikke gå for vidt ad den vej. Vi har brug for den fjerde dimension i vor tilværelse, en del af vor omverden skal være ustyrlig, ubegribelig og freimined. Men vi fremturer i vores bestræbelser på at tæmme naturen, at gore den til en brugsting.

– Skulle naturen gå hen og blive totalkontrolleret af mennesket, vil vi visne indeni og gå til grunde i en selvforskyldt ensomhed og ked-somhed. Det vil være narcissisme i renkultur. Ligegyldigt hvor vi ser hen, spejler vi os selv.

– Vi du'r ikke til rollen som totalkontrollanter. I en vis forstand er fangevogteren lige så bundet til fængselstilværelsen som de mennesker, der sidder bag cellens tremmer, slår Ole Jensen fast. ■

Århundredets fund

Majs er en af de afgrøder, der er bedst til at omdanne solens lysenergi til mad, men indavl har gjort den uhyre sårbar. De mange milliarder planter er jo næsten ens og når de smittes, spredes sygdommen som en markbrand.

I halvfjerdsene for' en svampelidelse hen over Amerika, for hvert døgn rykkede den 150 km længere ind i majsbæltet, og det samlede tab blev opgjort til 15 milliarder kr. Men omsider lykkedes det at gore den svage majs stærk igen, takket være ganske få vilde planter fra Mexico, den flerårige *Zea diploperennis*.

Den gode gamle majs stod på fire hektar jord, og blev fundet ved et svinet held. Måske er det stamformen til den dyrkede majs. I hvert fald overføres der ved krydsning naturlig modstandskraft mod syv af de vigtigste plantesygdomme. ■



Foto: Willy Hansen/WWF

Professor Ole Hamann står her med århundredets botaniske fund. Tilsyneladende nogle tørre strå, et lidet imponerende syn. Men det er de vilde majsplanter, der har gengivet en af verdens vigtigste afgrøder den tabte vitalitet.



NOTER OM WWF



Fyn

WWF Verdensnaturfonden, lokalafdeling Fyn markerede åbningen af Odense Congress Center ved en udstilling om Washingtonkonventionen, CITES, i samarbejde med rejsebureauer på Fyn. Formålet med udstillingen var at lære rejsende til varmere himmelstrøg, at der er visse produkter af truede dyr og planter, som man ikke må indføre i Danmark. Mange af sådanne souvenirs – elfenben, ting af krokodilleskind og slangeskind, skind af plettede katte o.s.v. udbydes til salg mange steder i Afrika og i Østen, men de må altså ikke hjemføres, og hvis man alligevel prøver, bliver tingene konfiskeret af toldvæsenet på indrejsestedet.

Udstillingen blev fulgt op af en kursusaften, også på Odense

Sønderjylland

Afdeling Sønderjylland er nu officielt åbnet ved en højtidelighed i september med deltagelse af Hans Kongelige Højhed Prinsen. Netop i disse dage er startet en medlemshvervekampagne, så vi kan blive mange flere medlemmer i Sønderjylland. Kampagnen vil foregå dels som opfordring til indmeldelse, og dels som en bøn til vore sønderjydske medlemmer om at hjælpe os ved at skaffe medlemmer blandt bekendte og familie. Der vil blive arrangeret nogle begivenheder i løbet af vinteren, men planlægningen er endnu ikke færdig. ■

Opsigtsvækkende konference

Den ca. to år gamle idé med at opkøbe u-landsgæld til gengæld for naturbevarelse – debt for nature swaps – har medført en meget spændende og perspektivrig kontakt mellem to traditionelt adskilte verdener – miljøorganisationer og finansverdenen.

Derfor har WWFs hovedkontor i Schweiz arrangeret en konference om emnet gæld og naturbevarelse. På konferencen blev der sat fokus på den hastigt voksende kontakt mellem de to forskellige brancher. Der var talere fra store internationale ban-

ker, politikere og miljøorganisationer. Nogle personer fra udviklede og mindre udviklede lande, der har gjort sig nogle reelle erfaringer med »debt for nature swaps«, var også repræsenteret.

Meningen med konferencen var at skabe det mest ideelle forum for udveksling af ideer og udvikling af kontakter. På den måde håber WWF at kunne give den positive udvikling et puf i den rigtige retning. ■

Congress Center, torsdag den 16. november. Cand. scient Birgith Sloth fra Skov- og naturstyrelsen fortalte om og viste eksempler på sådanne forbudte produkter, og toldvæsenet fortalte om oplevelser ved konfiskation i Kastrup Lufthavn og understregede alvoren i denne form for beskyttelse af truede dyr ved hjælp af sketches. Kurset var rettet imod medarbejderne i rejsebureauer, men WWFs medlemmer var også meget velkomne til denne aften. ■

Å-regatta på Odense Å

WWF lokalafdeling Fyn deltog naturligvis i den traditionelle Å-regatta på Odense Å. En festlig Panda-båd var rigget til, bygget af gamle skolepulte og kasserede spisestuestole, og den var smykket med bambus og legemsstore pandabjørne. Samtidigt opildnede et stort heppekor med en »rigtig panda« i spidsen

båden, som blev roet af Hanne Løvtøfte og Henrik Storm Andersen, frem til mål, hvor mandskabet fik præmie – ikke en førsteplads men for udholdenhed – det var en meget tung båd at ro. ■





Orangutangerne nyder godt af de fire unges tur Jorden rundt.

Jorden rundt

Fire unge danskere er i færd med at realisere en drøm. De er på vej Jorden rundt på cykel. Cykelturen har de tilegnet orangutangen

på Borneo og Sumatra. Line H. Pedersen, Michael Holm, Brian Holm og Henrik Bo Hansen, som de fire unge hedder, vil med deres tur støtte WWFs arbejde for at redde orangutangen og andre truede dyr og disses levesteder.

Undervejs sender de artikler hjem om, hvad de oplever undervejs. Levende Natur's læsere vil på et senere tidspunkt få mulighed for at læse nogle af disse.

Kontingentforhøjelse

Fra den 1. januar vil det årlige kontingent for pensionister og studerende blive forhøjet fra 75,- kr. til 95,- kr.

Kontingentet for voksne medlemmer er fortsat uændret 150,- kr.

Kontingentet for børnemlemmer i Pandaklubben er fra 1. november forhøjet fra 60,- kr. til 80,- kr. for et års medlemskab. ■



Det koster penge at bevare den tropiske regnskov, derfor er WWF nødt til at hæve det årlige kontingent.

Vindere af lodtrækningen blandt årets Naturmærkesælgere

1. præmie: En Spiesrejse for to personer

i een uge til Algarve i Portugal
Laila Lindgaard
Rasmus Rasks Alle 13, Bellinge
5250 Odense SV

2. præmie: Et gavekort til Lego-land for to voksne og to børn
Leila Coquillard
Sigridsvej 7, st.th.
8220 Brabrand

3. præmie: Et mini digitalur
Bjarne og Diana Pilborg
Klitrose Alle 15
2770 Kastrup

Mathias Nielsen
Skovgårdsparken 74
7080 Børkop

E.N. Fiora
Nymindesvej 171, Rottarp
6855 Outrup

Britta Lauritsen
Sveavej 8
7500 Holstebro

Sven-Erik Kristiansen
Hækmosen 14 A
2730 Herlev

Jørgen Greve Nielsen
Rødegevej 4
8541 Skødstrup

Inger Bjerregaard
Ganløseparken 38
3660 Stenløse

Eva Kovstrup
Klintebjerg 19, Skærbæk
7000 Fredericia

Birthe Errboe Larsen
Odensevej 39
5550 Langeskov

Jesper V. Hansen
Runddelen 28, 1.
6000 Kolding

WWF Verdensnaturfonden vil gerne her benytte lejligheden til at takke Spies Rejser A/S, Lego-land A/S samt Egmont H. Petersen A/S for deres velvillighed ved at stille præmierne gratis til rådighed – det er en meget smuk måde at støtte WWFs arbejde på.

Desuden takker vi alle vore kommissionssælgere, som har gjort en stor indsats for at hjælpe i vort arbejde for at bevare en natur i sund balance. Vi ønsker vinderne til lykke – alle har på nuværende tidspunkt fået tilsendt deres præmier. ■



Brundtland-kommissionen i Danmark:

Vor fælles fremtid er begyndt....

Frem til 1992 er der afsat 10 millioner kroner til lokale danske miljøaktiviteter

Af Ole Løvig Simonsen, sekretariatschef.

Komiteen for Vor Fælles Fremtid er nu i gang i Danmark, og den er klar til både at informere og aktivere den danske befolkning på miljøområdet.

Komiteen blev dannet på bag-

grund af »Regeringens handlingsplan for miljø og udvikling«, der igen var en konsekvens af den meget omdiskuterede Brundtland-rapport om en global bæredygtig udvikling.

Over 50 forskellige repræsentanter fra alle dele af det danske organisations- og foreningsliv er

repræsenteret i komiteen.

Tænk globalt – handl' lokalt

For at få den danske befolkning til at tænke globalt, men handle lokalt, er der i årene 1990 til 1991 afsat 10 millioner kroner ialt til støtte af lokale aktiviteter.

Alle kan søge Komiteen for Vor Fælles Fremtid om støtte, der gives som et tilskud med op til 50 pct. af udgifterne til de lokale aktiviteter, der skal være målrettede og kunne give en stor formidlingseffekt.

Med kravet om en 50 pct.'s lokal finansiering er der lagt op til utraditionelle, lokale finansieringstiltag og øget samarbejde mellem grupper, organisationer og erhvervsliv.

Projekter op til 3.000 kroner kan opnå fuld finansiering.

Landsdækkende temaer

I Vor Fælles Fremtid-kampagnen er der desuden lagt op til en række landsdækkende tema-

kampagner, der også kan køre lokalt.

Foreløbig er kun temaerne for 1990 konkretiseret med »Vor fælles forbrug i første halvår af 1990 og »Vor fælles energi« i andet halvår.

Til hvert tema er der afsat 700.000 kroner til generel information og 1,5 millioner kroner til lokale aktiviteter.

Kodeordet for samtlige lokale aktiviteter er handling. For kun gennem en aktiv og medlevende indsats sker den forvandling, der kan sikre, at samfundet både lokalt, regionalt og globalt er på vej mod en bæredygtig udvikling.

En fremtid, hvor både den økonomiske og økologiske og udvikling kan holdes indenfor rammerne af, hvad miljøet kan bære. Til gavn for os alle.

Komiteen for Vor Fælles Fremtid, Ved Stranden 18, 1061 København K, 01 14 65 22. ■

Smuk odderbog

I 1984 indledte Foreningen til Dyrenes Beskyttelse og WWF Verdensnaturfonden »Projekt Odder«, der gennem en lang række initiativer har bidraget til at vende den negative udvikling for et af vore mest truede pattedyr. Projektet er nu overtaget af offentlige myndigheder.

For at markere afslutningen på sin deltagelse i projektet, har Dyrenes Beskyttelse udgivet en meget smuk bog »I Odderens Fodspor«. Bogen er skrevet af naturfotografen Hugh Miles og handler om odderens levevis på Shetlands-øerne, hvor der endnu forekommer en god bestand. Den er oversat til dansk af Jane Nordstrand. Bogen koster 295,- kr og kan bl.a. købes i Pandabutikken. ■

Gaver og bidrag

WWF Verdensnaturfonden ønsker at sige tak til alle bidragyd-

re. Det er alene pladsmangel, der tvinger redaktionen til kun at bringe oversigten over bidrag på 500 kr. og derover til WWFs hjælpearbejde.

Tak for hjælpen

Nye støttekreds-medlemmer

i perioden 15.7.-10.10.1989

2.000 kr. årligt:

H.H. Hensgreve Moltke
Ib Madsen

1.001 kr. årligt:

H. Holck-Larsen

1.000 kr. årligt:

Jan Pedersen

Frants A. Lassen

Ivar Cederfeldt de Simonsen

Jens Knud Bille greve Brockenhuus-Schack

Bidrag i perioden

15.7.-10.10.1989

John Andersen 650, Helle Bertram 500, Ulla Jensen 650, Flemming Levy 500, Marvyn Jewry 500, Kirsten Strunge 2.000, Lissie og Bent Juel Christiansen 500, Ole Bendtsen 700, Hanna Tyge og Jens Nylev 500, Morten Blaabjerg 650, Kirsten Cato Nielsen 500, Bent Jacobsen 500, Inger Norholm 500, Jørn Sparre 500, Frans og Nanna Thomsen 500, Poul Ejnar Røvsing 500, E. Johannesen 1.000, Anita Carstensen 500, John Nielsen 500, Arne og Ruth Bonde 500, Hen-

rik Jan Sørensen 650, Jens Bache + venner 500, Svend E. Henriksen 1.000, Peter Bechmann 500, Oda Jensen 500, Det Arnestedtske Familiefond 50.000, Ellen Andersen 500, Claus Madsen 500, Kate Kornum 500, Familien Butler 500, Verner Madsen 500, Hanna Resnitzky 500, Bettina Carlson 500, Kurt Elo Jensen 500, Kirsten Harbo Andersen 500, Mette Kornbek 2.000, Klavs Johansen 500, Per Bastian 500, Bo Mathiesen 500, Lisbeth Rappmund 500, Jannie S. Andersen 500, Benthe Granberg 500, T. Brandt 500, John Tietze 500, Eva Qvaade 500, Jan Skovgaard 650, Stina Christensen 500, H. Jepsen 500, Lydia og Niels Ebbe Andersen 10.000, Egon Mortensen 500, B. la Cour 500, Dan Ingemann 650, Hans Olesen 650, O.P. Reprodukt. Posters A S 500, Ankerløkken Marine A S 500, Carsten Ehrenreich 650, Christen Sørensen 500, Klaus Juel Olsen 500, Grete Stærkind 500, Erik Vedel Petersen 500, Det Arnestedtske Familiefond 10.000, Inge Pedersen 600, Mikkel Ellesøe Hansen 500, Mette Grovermann 500, I.J. Andersen 500, Mikkel Arentoft 500, Ane Mette og Kirsten Dam 500, Kai Rezarth 500, Karin Lisbeth Larsen 500, Erik Hjelms 650, T. Jensen 1.000, Svend E. Henriksen 1.000, Advanced Programme in Biomed. 500, W. Trojaborg 500, Hans Chr. Engbæk 500, Lars Jørgensen 500, Hans Jørgen L. Larsen 500, Karen Ingversen 650, Johannes Edelberg 3.000, Peter Petersen 500, Mette Thomsen og Henrik Juel 650, Bent Maybom 500, Birthe Lind-hardsen 500, Søren Fleming 650, Lone Larsen 500, Jens Veselsky Pedersen 500, Aage Hugo Jensen 500, Poul Tholstrups Fond 60.000, Linda Sjogren 500, Susanne Falck 650, Lilian Vangberg 500, Thomas Petersen 500, John Carlsson 500, Troels Mejnichen 500, Junckers Bogbinderi ApS 500,

Ogilvy & Mather Gruppen 500, Maj Vinding 500, Jan Kather 500, Verner og Annelise Jonsson 1.000, Kirstin Johannsen 500, Elly Madsen 500, Jan G. Christiansen 500, Inge Arvidsen 650, Berit Holund 650, Merete Leegaard 650, Fritz Jørgensen 1.300, Jørgen Kalkkar 650, AIM A S personale 820, Erik Matzen 500, Peter S. Walmod 500, Grete Skov 500, Asta Hemmingsen 500, Ane Richter 500, Lise Hentzer 500, Tonny Jensen 500, Steen og Solveig Vejlo 500, Leif Coryton 650, Poul Anker Nielsen 500, Topservice 500, Fritz Togo 500, Lotte Lyksborg 500, Jens Overgaard 500, Rosemarie Lindhard 650, Birgit Flo 500, Lene Madshjerg 650, Petra Andersen 5.000, Henning Jørgensen 500, Laila Quist 500, Chr. Christensen 500, Helga Læssøe 500, Jytte Rasmussen 500, BIJ-Gruppens Fond 10.000, H. Christensen 500, Henri T. Birch 650, Helle Kristensen 700, E. Møller Pedersen 500, Poul Kristiansen 500, Anna Quist 575, J.T. Kristiansen 650, K. Kampmann 575, Gisselfeld Kloster 2.000, Holger Damm 500, Helle Mikkelsen 500, Anonym 5.000, Kim Nymark Jensen 1.300, Merete Jensen 500, Nybo Jensen Konfektion 500, Tom Alring 500, Ch. Brandt 1.000, Preben B. Schmidt 500, Hans Øster 500, R.M. Schwarz 1.000, Lydin Andersen 1.000, Poul Boisen Madsen 500, Michael S. Larsen 500, Jørgen Udsen 500, Michael Olsen 1.000, Hanne Hein 600, Solveig Elizabeth F. Holm 500, Wibroe, Duckert & Partners 1.000, Gry Storgaard 500, Lanstorp 500, H.R. Frederiksen 1.000, Otto Pedersen 775, Knud L. Olesen 500, Bodil Andersen 1.150, FDC Personalet 500, G. Schleisner 650, H.-H. Parviag 500, Martin Ebbesen 500, Gerda Sternberg 500, Tina Knudsen 500.



NATUR NOTER



Kolibri genopdaget

En lille blågrøn kolibri, *Amazilia luciae*, er fornylig blevet genopdaget, efter at ingen har set arten siden 1937. Arten, der ikke har noget dansk navn, lever kun i et meget begrænset område i den mellemamerikanske stat Honduras. Den var betragtet som uddød, indtil to ornitologer sidste år iagttagte en flok på en snes fugle. ■

Næsehorn afhornes

I Zimbabwe i Afrika har nationalpark-myndighederne besluttet at indfange og afhorne et antal hvide næsehorn, der tilhører en særlig udsat bestand i Matabeleland. Beslutningen er taget ud fra den holdning, at det er bedre med næsehorn uden horn end slet ingen næsehorn. Det er stadig meget svært at dæmpe op for krybskytteriet mod næsehornene, så længe hornet kan afsættes til skyhoje priser i Østasien. ■



Foto: Mark Boulton/WWF

Næsehorn er selvfølgelig smukke med hornet på næsen, men hellere næsehorn uden horn end slet ingen næsehorn.

Smuglerring afsløres

En større smuglerring er blevet afsløret af den amerikanske fiskeri- og vildtforvaltning. Den illegale organisation står bag indsmugling af hundredevis af eksotiske papegøjer og andre sjældne og truede fugle til Californien. En mexikansk dyrlæge sørgede for, gennem et net af mellemhånd, at fuglene endte hos en række fuglehandlere i Californien, der har tjent tykt på videresalg af fuglene. En af de arter, som er indgået i den lyssky virksomhed, er ara-kakaduen, der siges at kunne indbringe op til 175.000 kr. på det illegale internationale marked. ■

Afrikas første sommer- fuglepark

I Korup Nationalpark i Cameroun, støttet af WWF Verdensnaturfonden og omtalt i sidste nr. af *Levende Natur*, har man nu åbnet en lille sommerfuglepark, hvor de besøgende har mulighed for at iagttage nogle af de mange arter, der findes i selve nationalparken. Etablering af sommerfugleparken er et led i det fremstød, myndighederne laver for at fremme turismen og samtidig skabe forståelse og interesse for bevarelse og bæredygtig udnyttelse af området. ■

Udvist af Malaysia

En svensk dyrehandler er blevet udvist af Malaysia for udsmugling af et større antal dyr fra landet. Bl.a. var han involveret i udskibning af sjældne aber og tapirer til polske zoologiske haver, som videresolgte dyrene, med betegnelsen «fodt i fangescab», til zoologiske haver i Vesten og Japan.

Det var den internationale union for beskyttelse af aber, der fik mistanke til den svenske dyrehandler, da den kom i besiddelse af en liste, hvori han tilbød salg af arter, der er opført på Washington-konventionens liste 1, dvs. dyr der slet ikke må handles over landegrænserne. Efter en henvendelse til de malaysiske myndigheder, førte disses undersøgelser til en afsløring af dyrehandlerens lyske virksomhed og dermed den efterfølgende udvisning af landet. ■



Foto: WWF

Skabarak-tapiren er et stærkt truet dyr, og det er forbudt at handle med den. Den findes i Sydøstasien, men da den er afhængig af uforstyrret regnskov for at kunne trives, bliver der stadig færre steder, hvor den kan leve.

Oksekonflikt

Beluran nationalparken på det østlige Java, Indonesien, er etableret først og fremmest for at beskytte den sjældne og udryddelsestruede vildokse, banteng. En nylig undersøgelse har imidlertid vist, at de 150 banteng-okser, der findes i nationalparken, er i fare for at blive udkonkurreret og fortrængt af en anden okseart, nemlig vandbøflen. En opgørelse viser, at der findes 1.200 vandbøfler i parken. I august i år startede myndighederne på at fjerne ialt 800 af disse for at skabe bedre betingelser for banteng-oksen. ■

**BREVKASSEN**

Skriv til Levende Natur, mærket »Brevkassen«. Spørgsmål vil blive besvaret af et panel af WWF Verdensnaturfondens videnskabsfolk og eksperter. Spørgsmål, der ikke er plads til i bladet, besvares personligt.

Sædbank for truede pattedyr

Jeg har læst, at der er blevet lavet en sædbank i USA for truede fugle. Kan man ikke lave det samme for truede pattedyr?

Med venlig hilsen
Susanne B. Jensen, Ballerup

Faktisk er der allerede etableret begyndelsen til egentlige sæd- og ægbanker fra truede pattedyr. I USA er man således langt fremme, når det gælder eksperimenter med nedfrysning af æg og sæd fra vilde pattedyr. I zoologiske havers avlsprogrammer for sjældne og truede pattedyr indgår opbevaring og udveksling af sæd fra gode avlsdyr, der er begyndt at skrante, for derved at sikre deres arvelige egenskaber for eftertiden.

I USA er der sædbanker, der indeholder materiale fra bl.a. de sjældne og truede tranearter, sne-trane og trompetetrane. Man benytter dem i de avlsprogrammer, der er sat i værk for at redde disse fugle fra udryddelse. For tiden arbejder man også med nedfrysning af sæd og æg fra nogle af verdens truede antilopearter. Men det er klart, at dette arbejde kun er et supplement til de bestræbelser, der som det allervigtigste gøres for at beskytte og redde de pågældende arter i naturen, nemlig ved at sikre deres naturlige levesteder. Etablering af sædbanker kan

imidlertid vise sig at være et både praktisk og nyttigt supplement til disse bestræbelser.

Med venlig hilsen
lic.scient. Tommy Dybbro

Miljøvenlig forbruger – men hvordan?

Jeg er begyndt at samle »udstyr« til jeg engang flytter hjemmefra. Men tit er jeg i tvivl, om hvilke materiale jeg skal købe tingene i for at beskytte naturen mindst muligt.

På hvilken måde beskadiger jeg naturen mindst muligt, når jeg skal vælge materialer? Hvad anbefaler I?

Med venlig hilsen
Suzan G. Christensen, Valby

Jeg tror, der er mange, der kan nikke genkendende til din situation som forbruger. Heldigvis er de grønne organisationer opmærksom på problemet. De gør i dag meget mere ud af at oplyse om, hvad man kan gøre som forbruger.

Forbrugergruppen NOAH har f.eks. en miljøbogcafé i Studiestræde 24 i København, hvor det er muligt at finde oplysende og debatterende bøger, pjecer og rapporter indenfor miljøområdet. Hvis man bor andre steder i landet kan man kontakte NOAH's lokalgrupper.

Danmarks Naturfredningsforening har netop udgivet bogen »Den miljøvenlige Husholdning« på forlaget Komma til 98,- kr. Fra vort eget forlag kan jeg anbefale bogen »Bæredygtig Udvikling« af Kjeld Hansen. Den henvender sig til unge og giver nogle overordnede bud på, hvordan man kan støtte en bæredygtig udvikling.

I begyndelsen af 1990 vil den danske udgave af »The Green Consumer Guide« udkomme på forlaget Høst og Søn. Den vil rumme konkrete oplysninger om de miljømæssige konsekvenser af et stort udvalg af dagligvarer og andre produkter, vi allesammen køber.

Med venlig hilsen
generalsekretær
Vibeke Skat-Rørdam

Akvariefisk er også truede

Jeg er meget glad for det stor arbejde WWF og mange andre gør for verdens dyr, MEN det harmer mig meget, at de fisk som man kalder »akvariefisk« ikke bliver omtalt (med undtagelse af fisk fra saltvand) i jeres tidsskrifter.

Jeg ved, at mange foreninger gør et kæmpe arbejde for at bevare og producere stamformer til senere udsættelse i de søer/floder, hvor de kommer fra.

I foreningerne er der ligefrem vedtægter, som beskriver dette. Der er endvidere oprettet fonde til bevarelse af disse fisk, fordi der i realiteten ikke er nogle af de store organisationer, som gider beskæftige sig med disse dyr.

Jeg håber, at denne politik bliver lavet om i den nærmeste fremtid. Med venlig hilsen

Lars Dyrwig, Skive

Vi burde måske omtale akvariefiskenes bevarelse mere

end vi gør, for WWF beskæftiger sig naturligvis også med denne dyregruppe.

Mange akvariefisk lever i små vandsystemer, som er stærkt truede, og småfiskenes bevarelse er for os ligeså vigtig som de store dyrs bevarelse.

Derfor indgår rapporter om fiskefaunaen næsten altid i vore studier over bevaringsværdige områder.

I troperne forsøger vi at beskytte større landområder med dertil hørende vandsystemer. Derved beskyttes småfiskene effektivt. En egentlig artsfredning af sådanne fisk er sjældent en mulighed.

WWF har enkelte projekter som specifikt retter sig mod, hvad man kunne kalde akvariefisk, f.eks. et projekt til beskyttelse af en del af Malawi-søen, med den enestående fauna af cichlider, der kun findes her.

Med venlig hilsen
dr.phil. Arne Schiøtz



Cichlider er populære akvariefisk, som det sagtens kan lade sig gøre at avle i fangeskab – der er altså ingen undskyldning for at belaste fiskene i naturen med indsamling.



Sejr for den afrikanske elefant

Den afrikanske elefant er flyttet fra liste II til liste I på Washington-konventionens lister over truede dyr og planter – men mindst tre lande vil søge dispensation fra forbuddet med handel med elfenben.

Af Anne-Marie Mikkelsen

Da 103 medlemslande af CITES, Washington-konventionen, mødtes i oktober i Lausanne i Schweiz for at afgøre bl.a. den afrikanske elefants skæbne, var der lagt op til den helt store konflikt: Ville det lykkes at få elefanten flyttet op på liste I, så det automatisk ville være ulovligt at handle med elfenben?

Det lykkedes – næsten. Den afrikanske elefant blev flyttet fra liste II til liste I, men seks afrikanske lande gjorde tydeligt opmærksom på deres modstand mod beslutningen, og tre af dem – Botswana, Mozambique og Zimbabwe meddelte, at de ville søge om undtagelse fra handelsforbuddet. En sådan undtagelse er mulig men skal godkendes af CITES.

Under alle omstændigheder vil der være et total-stop for handel med elfenben i 18 måneder fra den 18. januar 1990.

De seks afrikanske lande havde allerede inden mødet indikeret, at de var i stand til at forvalte deres elefantsbestande på en bæredygtig måde, og at de ville fortsætte med at sælge elfenben. Man kan så sætte spørgsmålstegn ved om et land som Mozambique, der har været plaget af borgerkrig i de senere år, er i stand til at forvalte en elefantbestand.

Markedet indskrænket

– Det er en stor sejr for den afrikanske elefant, siger WWFs elefant-ekspert Simon Lyster umiddelbart efter mødet. Det betyder et stop for handelen i 18 mdr. Og elefanterne har brug for denne pause. Krybskytteriet er stadigvæk det største problem. Alle vores forsøg på at kontrollere handelen har hidtil ikke virket – den illegale handel udgør i dag 70 pct. af hele handelen.

– Kun ved helt at fjerne markedet for elfenben, kan det lade sig gøre at komme den illegale handel til livs.

– Heldigvis er 90 pct. af markedet nu lukket. Det er i realiteten sket i denne sommer. EF-landene og USA lagde ud med at gennemføre et importforbud i

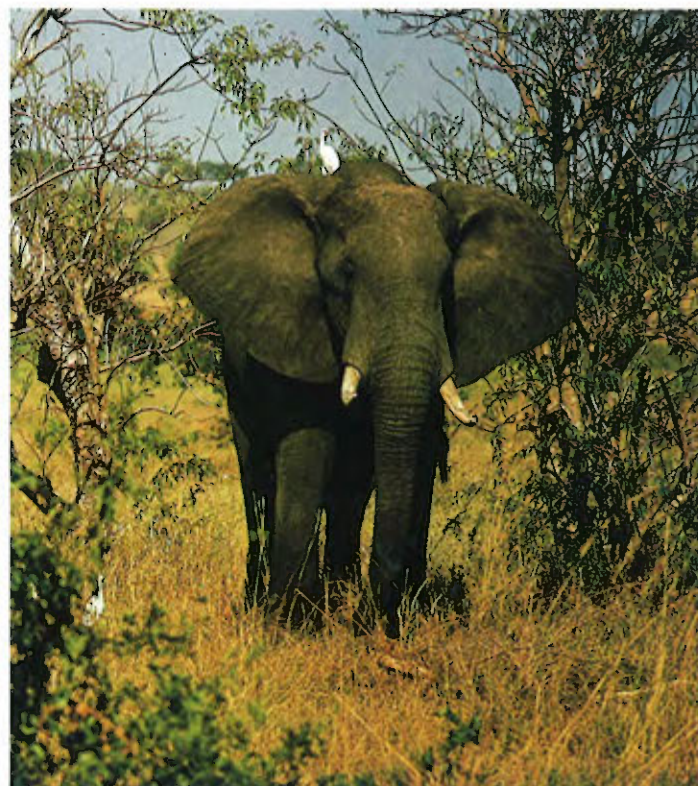


Foto: Biofoto

Den største trussel med den afrikanske elefant vil fortsat være krybskytteriet.

juni 1989. Japan, Hongkong og en række andre lande fulgte trop i løbet af sommeren, siger Simon Lyster.

Fremtiden usikker

WWF Verdensnaturfonden har arbejdet for et forbud mod al handel – også fra de lande, der har formået at forvalte deres elefantbestande på en bæredygtig måde.

– Det kan måske umiddelbart lyde som en modsætning til vo-

res holdning til bæredygtig udnyttelse – som vi jo netop arbejder for – men desværre er det ikke muligt at gennemføre en kontrol med krybskytteri og illegal handel med elfenben, hvis ikke alle lande går ind for et handelsstop, siger WWF Verdensnaturfondens generalsekretær Vibeke Skat-Rørdam.

– Vi vil nu i de kommende to år indtil næste møde i CITES arbejde for at få afklaret problematikken. Der må gennemføres en kontrolmetode, så den illegale handel og krybskytteriet effektivt stoppes.

– Afstemningen viser tydeligt, at selv om der er modstand mod handelsstoppet, er der stor vilje blandt aftagerlandene til at få lukket markedet, siger Vibeke Skat-Rørdam.

På CITES-mødet blev der naturligvis også diskuteret en lang række andre truede dyr og planter. Som eksempel på en plante, der nu er listet af CITES som truet, er den almindelige vintergæk. Den indsamles i store mængder i bl.a. Tyrkiet, hvor den gror vildt. Denne indsamling har været så omfattende, at vintergækken er ved at blive sjælden i naturen i Tyrkiet. ■



Foto: Biofoto

Afrikas elefanter går en usikker tid i møde.

(1535 Ap. V.)

Adresseringen er udskrevet fra Verdensnaturfondens medlemsregister på edb.

Vedvarende adresseændring bedes meddelt til postvæsenet. (Flytteblanketter fås på posthuset).

Der sidder et rovdyr udenfor mit vindue.

Den sidder tæt op til ruden. Man kunne godt tro, at den sov, men nej. Dens mange øjne er på vagt.

Hele dagen venter den på sit bytte med alle sanser åbne.

Det er godt, at jeg selv sidder bag ved ruden.

Måske kan den ikke se mig, så jeg sidder i sikkerhed for dens angreb.

Tænk, hvis den var 500 gange større, så ville den være 10 meter lang og hver af dens 8 ben ville være 9 meter lange. Jeg kender den så godt. Dens navn er EPI-ERA DIADEMATA. Du kender den sikkert godt. Den kaldes også for korsedderkoppen.

Det kors, som den har på ryggen, har ikke noget at gøre med kirken. Den er et grusomt rovdyr. Hvis en flue ved at uheld flyver ind i de klæbende fangtråde i dens spindelvæv, hænger den fast. Som et lyn løber korsedderkoppen over trådene og skynder sig at indspinde fluen i et net af tynde tråde. Så er den fanget og kan hænge fast i sin lille netpose, indtil edderkoppen får lyst til at spise den.

Jeg har mange gange vist mine børn i skolen, hvordan edderkoppen bygger sit spind, og hvordan den bruger det, hvordan den fanger sit bytte, hvordan den skaffer sig af med farlige fangster som f.eks. en hveps eller en bi, hvordan den formerer sig og hvordan den kommer fra et sted til et andet.

Jeg tror, at man ved at lade børnene opdage de små dyr, som de ser hver dag: Edderkop, flue, myre, bi og regnorm kan få dem til at se også på de store dyrs liv. Vi må bevare alt levende, så vi stadig har noget at opdage og undre os over og se på.

Naturen har brug for hjælp

– derfor støtter jeg WWF Verdensnaturfonden



Hjælp os med at passe på alt liv på Jorden.

De små dyr og de store dyr, de farlige og de ufarlige, de sjældne og de almindelige, de smukke og de mindre smukke – og så for øvrigt også dig og mig.

Også vores børn skal have noget at undre sig over.

Det er alt for let at ødelægge alle verdens dyrs liv. Det kan man lettest gøre ved at forgifte den føde, som de lever af. Man kan brænde og ødelægge de skove, de lever i. Man kan skyde dem, som man kan sælge.

Det er meget sværere at passe på dem.

Det er en opgave for dig.

Støt derfor WWF Verdensnaturfonden.

Jørgen Clevin

Jørgen Clevin er kendt i hele Danmark af børn i alle aldre for sin enestående evne til at formidle selv de mest komplicerede emner ved hjælp af tegninger og tekster. Han har hjulpet WWF Verdensnaturfonden i mange år – og på mange måder. Masser af Pandaklubbens medlemmer – WWF's klub for børn – har haft fornøjelsen af Jørgen Clevins levende tegninger, når han sammen med Pandaklubbens redaktør, Jimmy Stahr, har optrådt ved arrangementer rundt om i landet. Jørgen Clevin kan med papir, blyant og saks gøre naturen lyslevende for nutidens børn, der ofte kun har et meget overfladisk forhold til, hvad der egentlig foregår derude.